

БЕРЕЗОВСЬКА К. І.

Міжнародний гуманітарний університет,
асистент кафедри цивільного та господарського права і процесу
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, аспірантка

ПРИПИНЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН З УСИНОВЛЕННЯ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Питання про припинення правовідносин з усиновлення дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування, іноземцями, залишається маловивченим у вітчизняній юридичній науці.

Сімейне законодавство передбачає декілька підстав для припинення правовідносин з усиновлення. За СК України припинення таких правовідносин відбувається у разі визнання усиновлення недійсним, скасування усиновлення, позбавлення усиновлювача батьківських прав. Всі ці дії відбуваються за рішенням суду (ч. 1 ст. 236, ч. 1 ст. 238, ч. 1 ст. 242, ч. 1 ст. 164 СК України). При розгляді судом справ про визнання усиновлення недійсним, скасування усиновлення та позбавлення усиновлювача батьківських прав обов'язковою є участь органу опіки та піклування (ч. 4 ст. 19 СК України).

Слід відрізнити підстави та порядок визнання усиновлення недійсним від підстав і порядку його скасування. У СК України визначено як підстави, з яких усиновлення обов'язково має бути визнане недійсним, так і підстави, за наявності яких суд вирішує це питання на свій розсуд.

Відповідно до ч. 1, 2 ст. 236 СК України суд обов'язково визнає усиновлення недійсним, якщо воно було здійснене без згоди дитини і батьків, яка була необхідна, або якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов'язків, що виникають унаслідок усиновлення (фіктивне усиновлення). Згідно ж із ч. 3, 4 цієї статті суд може, але не зобов'язаний, визнати недійсним усиновлення, здійснене на підставі підроблених документів або за відсутності згоди осіб, зазначених у статтях 220–222 СК України.

За наявності підстав для задоволення позову про визнання усиновлення недійсним суд у кожному конкретному випадку повинен вирішити питання про передачу дитини її батькам або іншим родичам, а якщо буде встановлено обставини, які свідчать про неможливість цього, — на опікування органу опіки та піклування. Все це можливо реалізувати у разі проживання дитини в Україні. Однак, у разі визнання усиновлення дитини — громадянина України іноземними особами недійсним, можливість реалізації цієї норми стає неможливим.

Кожна з підстав припинення правовідносин з усиновлення має певний механізм реалізації та зумовлює низку правових наслідків. Однак,

власне визнання усиновлення недійсним, скасування усиновлення та позбавлення усиновлювача батьківських прав у разі усиновлення дитини — громадянина України в українських судах іноземним громадянином є практично неможливим за чинного законодавчого регулювання відносин з усиновлення за участю іноземного елемента. Вітчизняне законодавство не передбачає реального контролю за сім'ями іноземців, які усиновили дітей, з боку нашої держави. Сьогодні існує проблема — відсутність належного моніторингу умов життя кожної усиновленої дитини, яка знаходиться на території іноземної держави. В результаті цього дитині неможливо надати своєчасну допомогу, а також неможливо скасувати усиновлення, коли воно становить загрозу його життя.

Крім того, порушуються як права усиновлених дітей, зокрема право на сім'ю, право на усиновлення, право на повернення до батьків тощо, так і права батьків таких дітей, оскільки у разі скасування усиновлення або визнання його недійсним за рішенням суду можуть бути поновлені батьківські права матері та батька дитини (ст. 169 СК України).

Лунають пропозиції про повне припинення усиновлення іноземними громадянами українських дітей, однак це породило б інші проблеми — позбавило б дітей права на проживання в сім'ї, унеможливило б усиновлення іноземцями дітей, які проживають з одним із батьків.

Виходячи з інтересів дитини, доцільним, на нашу думку, є законодавче закріплення здійснення усиновлення дітей-громадян України усиновлювачами — іноземцями та громадянами України, які постійно проживають за кордоном, без дотримання таємниці усиновлення, а також із посиленням регулярним контролем за сім'єю усиновлювачів з боку органів державної влади до досягнення дитиною повноліття.

ГРЕБЕНЩІКОВА Т. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри цивільного права

**ВИНА ОСОБИ, ЩО СТВОРИЛА ЗАГРОЗУ ЖИТТЮ,
ЗДОРОВ'Ю, МАЙНУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ
АБО МАЙНУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЗА ЦИВІЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

У юридичній літературі досить поширена думка, що вже в Стародавньому Римі вина була необхідною умовою цивільно-правової відповідальності. (Подопрігора А. А. Основы римского гражданского права. — К., 1990. — С. 181). Разом із тим, загального поняття вини